

loofsymbool van de Kerk van Rome, dat waarschijnlijk de oudste redactie is van onze Apostolische geloofsbelijdenis, aan alle andere redacties van dit Symbool in het Westen ten grondslag ligt en tot de Vde eeuw toe in de Kerk van Rome van kracht bleef, om eerst daarna door de thans geldende redactie te worden vervangen.

Hoe dit artikel nedergehaald ter helle in onze Apostolische Geloofsbelijdenis is gekomen, valt bij gemis aan de noodige bescheiden niet met volkomen zekerheid te zeggen. Zeker is alleen, dat de eerste sporen hiervan pas tegen het midden der 14 eeuw zijn te vinden. In enkele semi-Ariaansche synoden in 359 en 360 te Sirmium, Nicea en Constantinopel gehouden, wordt de uitdrukking nedergehaald ter helle het eerst gebruikt, en uit de mededeeling van Rufinus, die een verklaring van het Apostolische symbool schreef, weten we, dat deze woorden ook voorkwamen in het Symbool der Kerk van Aquileja. Tegelijk blijkt echter, dat reeds toen over de beteekenis van dit artikel geen gering verschil van gevoelen bestond in de Kerk. De Synoden van Sirmium enz. verstaan het blijkbaar in letterlijken zin, dat Christus plaatselijk naar de hel is gegaan, want er volgt op: opdat hij daar zou doen, wat hem te doen was opgelegd, en de deurwachters der hel zijn verschrikkt, toen ze hem zagen. Rufinus daarentegen vat het op in gelijken zin als begraven, want hij zegt: „men moet weten, dat noch in 't Symbool van de Kerk van Rome, noch in dat der Oostersche Kerken de toevoeging: nedergehaald ter helle wordt gevonden; de meening dezer woorden schijnt echter dezelfde te zijn, als daar wordt uitgedrukt door begraven" (§ 18). Is de invloed van de semi-Ariaansche synoden op het Symbool in de Oostersche Kerk zeer gering geweest, daarentegen heeft het Symbool van Aquileja in het Westen op de verdere ontwikkeling van de Apostolische Geloofsbelijdenis wel grooten invloed uitgeoefend. Het artikel van de nederdaling ter helle werd omstreeks 570 door Venantius Fortunatus naar Gallie overgebracht en komt ook voor in de geloofsbelijdenis van de Synode van Toledo 630 in Spanje evenals in de geloofsbelijdenis, die aan Athanasius wordt toegeschreven. Eigenaardig is echter, gelijk men nog in de Athanasiaansche geloofsbelijdenis kan zien, dat de uitdrukking begraven hier nog overal is weggelaten en het nedergehaald ter helle daarvoor in de plaats treedt. Eerst later, in den thans geldenden tekst van de Apostolische Geloofsbelijdenis, werden beide artikelen begraven en nedergehaald ter helle naast elkander opgenomen.

Wanneer we op deze feiten wijzen, dan is dit niet, gelijk Roomsche polemistien aan de protestanten wel verweten hebben, om daarmee aan de waarde en beteekenis van dit geloofsartikel zelf te kort te doen. Al komt de uitdrukking nedergehaald ter helle als zoodanig nergens in de prediking der Apostelen voor, toch kan dit geloofsartikel, mits in goeden zin verstaan, wel degelijk als een deel van den inhoud der Apostolische prediking gelden, waarop het geloof van de Kerk aller eeuwen rust. En evenzo, al is dit artikel eerst zeer laat door de Kerk in haar geloofsbelijdenis opgenomen, toch behoeft dit geen bezwaar te zijn om daarin de leiding des Geestes te erkennen. De legende, dat het Apostolisch Symbool rechtstreeks door de Apostelen zou zijn opgesteld en onveranderd door de Kerk zou zijn overgeleverd, wordt wel door niemand meer verdedigd. Het nauwkeurig onderzoek van de oudste geloofsbelijdenissen heeft aangetoond, dat ook dit Symbool allengs gegroeid is, dat er telkens nieuwe stukken aan zijn toegevoegd en dat dit Symbool eerst zoo de afronding heeft gekregen, waardoor het als oecumenisch Symbool voor alle Kerken gelden kon. Vormt het nedergehaald ter helle een der laatste toevoegsels, het deelt dit lot met het schoone geloofsartikel van de gemeenschap der heiligen, dat toch niemand gaarne uit onze Apostolische belijdenis missen zou.

Maar wel wezen we op dit feit, om te verklaren, waarom er over de beteekenis van dit geloofsartikel zoo veel verschil van inzicht in de Christelijke Kerk bestaan kan. Hadden de Apostelen zelf de uitdrukking nedergehaald ter helle in hun prediking gebruikt en daarna een praegante beteekenis gehecht, dan zou voor de Apostolische uitspraak ieder hebben te zwichten. Nu dit echter niet zoo is, moet er wel geschil ontstaan over de vraag, op welke deel der Apostolische prediking dit geloofsartikel slaat. Dit geschil kan niet worden uitgemakd langs historische weg, door te vragen, wat de Kerk er mee bedoeld heeft, toen ze dit artikel in de Apostolische Geloofsbelijdenis opnam, want gelijk Voetius terecht opmerkte, bestond er in de Kerk zelf volstrekt geen eenparigheid van gevoelen, omtrent hetgeen men onder deze nederdaling ter helle verston. Was het Apostolisch Symbool nu op een algemeen Concilie vastgesteld en wist men, welke beteekenis de vaders van dit Concilie aan dit artikel gehecht hadden, dan had men hier althans een vast punt van uitgang. Maar nu dit niet zoo is; nu het Apostolisch Symbool als 't ware van zelf in het leven der Kerk is gegroeid en algemeen gerag heeft gekregen, kan daarom het gevoelen van dezen of genen Kerkvader niet als getaghebend voor de beteekenis van dit artikel gelden. Daarbij komt, dat dit dogma, dat van meet af in de Kerk is geloofd, eerst zeer laat door de Kerk in haar Symbool is gefixeerd geworden. In de eeuwen, die daartusschen verliepen, was de Kerk reeds op menig punt afgeweken van het fundament der Apostelen en Profeten en had zich met name omtrent deze nederdaling ter helle een voorstelling gevormd, die niet alleen op de prediking der Apostelen niet gegrond was, maar zelfs lijnrecht daartegen streed. Neemt de Protestantsche Kerk dit

geloofsartikel over, gelijk ze van stonde af heeft gedaan, dan vat ze dit artikel toch niet op in den zin, dien de traditie der Roomsche Kerk er aan hecht, maar naar de regelmaat des geloofs, die in de Heilige Schrift ons is geboden.

Voor Kootwyls Scholen.

Ingekomen bij Ds. Houtragers en in hartelijken dank ontvangen: Van den heer D. J. Pot, corr., Unie-gift uit Heteren 1/2; van D. te S. 5/5; van den heer A. C. de Vriendt te Zeist, gevonden in de Unie-collecte, 1/1.

Het Bestuur voornemd:
D. HULLEMAN, secr.

Vereenigingsleven.

EEN JUBILEUM.

In een vorig artikel werd het een en ander gezegd van de Nederlandsche diaconessenhuizen in het algemeen, en beloofden we, op een dier inrichtingen nog nader te zullen terugkomen.

Het was het diaconessenhuis te Arnhem, dat toen bedoeld werd, en dat een bijzondere bespreking wel verdient, omdat het kort geleden zijn 25-jarig bestaan heeft mogen herdenken, en in diezelfde dagen een beroek mocht ontvangen van H. M. de Koningin Moeder, van die edele vrouw, die op zoo voortreffelijke wijze het voorbeeld geeft van levendige belangstelling in al wat er in ons land gedaan wordt tot leniging van den nood van armen en lijden.

Deze thans zoo groote inrichting, welke verschillende vertakkingen heeft in de provincie Gelderland, en tot op zekere hoogte het centrum vormt van de christelijke ziekenverpleging aldaar, is klein en eenvoudig begonnen, zooals zoo veel werk van christelijke barmhartigheid, dat later tot iets groots is opgewassen.

In de kerkeraadsvergadering van de Ned. Herv. Gemeente van Arnhem van 9 September 1883 werd besloten tot de stichting van een Ned. Herv. Diaconessenhuis, waartoe benoemd werd een commissie van oprichting en bestuur. Deze commissie toetstest aan den arbeid en zond reeds twee dagen na haar benoeming haar afgevaardigden naar Wesel, om daar met zekere zuster J. van Ness, directrice van het stedelijk ziekenhuis, die niet ongenoemd was, den arbeid te Arnhem aan te vatten, de zaak te bespreken.

Deze reis naar Wesel is, zoo meldt het Gedenschrift, een zeer belangrijk feit in de geschiedenis der stichting, want ze heeft groote gevolgen gehad voor den arbeid. Zuster J. van Ness werd toch bereid gevonden de leiding van het Arnhemse Diaconessenhuis op zich te nemen; er was nog geen penning in kas, er was nog geen huis aanwezig, maar in het geloof, dat God voor haar eene taak had in Arnhem, aanvaardde zij de benoeming, die namens den Kerkeraad haar werd aangeboden.

Deze vrouw is van groote beteekenis geworden voor het diaconessenhuis te Amsterdam. Van 1884 tot 1902 was zij de besturende zuster der inrichting. Wat is die inrichting groot geworden onder hare leiding. Toen zij kwam, was zij geheel alleen, zusters had zij nog niet; en het huis, dat zij betrok, was nog niet klaar voor den arbeid. En toen er zusters waren om haar ter zijde te staan, en het huis in orde was gebracht, toen duurde het nog enkele weken voordat men aan den eigenlijken arbeid kon gaan, want men bracht geen zieke naar het ziekenhuis van het Diaconessenhuis. En toen zij heenging en afscheid nam, was de inrichting geworden tot verscheidene gebouwen, verzorgde het ziekenhuis jaarlijks een duizendtal patiënten, had zich bij het werk in het huis gevoegd zoo veel werk, buiten het huis, en dat niet alleen onder zieken, en zag zij zich omringd door een zestigtal zusters. Is dan de reis naar Wesel, September 1883, niet tot een belangrijk feit geworden? De uitkomst heeft bewezen, dat die reis eene gewichtige reis was.

In April 1884 kwam zuster van Ness van Wesel naar Arnhem over, doch het werd 5 Augustus voor zij plechtig ingesteld en de eigenlijke arbeid aangevangen kon worden.

Men begon met een Ziekenhuis, waar plaats was voor 24 patiënten. Het huis met het moederhuis onder één dak, lag hoog op den heuveling naast de spoorbaan, in een mooien lommerrijken tuin, en was naar het getuigenis der dagen doelmattig ingericht. Men was dus klaar voor den arbeid. Maar, zoo meldt het Gedenschrift verder, de dagen gingen voorbij, en de weken volgden elkander, doch er kwam geen kranke. Wel waren de zusters reeds druk bezig met ziekenverpleging, maar het ziekenhuis bleef nog altoos onbezet. Dat was eene geloofsproefing. Eindelijk, den 29 September, nadat het huis dus bijna twee maanden geopend was, kwam de eerste patiënte. Het was een dankbaar gevoel, dat het huis nu aan zijn doel zou gaan beantwoorden. Toen in het vervolg de eene patiënt schier den andere verdrong, en er vaak plaatsgebrek was, dacht men nog wel eens aan dezen eersten tijd terug. Maar alle begin is moeilijk, en de dingen in Gods Koninkrijk beginnen klein, dat ondervond dit huis ook.

Hoewel de inrichting in den loop der jaren groeide, kan overduidelijk blijken uit deze cijfers:
In 1894, in de laatste drie maanden des jaars, werden verpleegd 11 patiënten; in 1908, 1706 patiënten. Van het begin af is het getal patiënten in het ziekenhuis telkens geklommen, en wel aldus:

1885	90	patiënten	in	2713	verpleegdagen.
1886	223	"	"	6672	"
1890	545	"	"	13173	"
1895	759	"	"	35437	"
1900	988	"	"	41076	"
1902	1255	"	"	43597	"
1905	1643	"	"	49600	"
1908	1706	"	"	51035	"

In 1887 hadden er 140 operaties plaats, in 1897 624, in 1908 1668.

Het is wel haast onnodig, te vermelden, dat door het steeds toenemen van het aantal patiënten, verbouwing telkens noodzakelijk werd. Dientengevolge bestaat thans het diaconessenhuis te Arnhem uit een complex van gebouwen, dat inderdaad imponert, zowel door zijn omvang als door zijn inrichting.

Zou het diaconessenhuis op zichzelf reeds geworden zijn wat we noemden het centrum van de christelijke ziekenverpleging in de provincie Gelderland, het werd dat nog meer door zijn buitenposten, als de wijkverpleging. Klarendal te Arnhem met 1 zuster, wijkverpleging, „de Heer is mijn Herder", te Arnhem met 2 zusters, gemeentelijke verpleging te Rheden met 1 zuster, te Apeldoorn met 2 zusters te Doetinchem (verbonden met een ziekenhuisje) met 2 zusters,

te Brummen, (verbonden met een kleine afdeling voor rustbehoevende patiënten) met 1 zuster, te Enschede met 2 zusters, te Elkecom met 1 zuster, te Scherpenzeel (Geld.) met 1 zuster, te Dieren met 1 zuster.
Verder arbeiden er in het kinderziekenhuis „Villa Mary" te Apeldoorn 3 zusters, in het bestedingshuis te Arnhem 1 zuster, in de Johannastichting, tehuis voor gebrekkige en mismaakte kinderen te Arnhem 2 zusters, en in het herstellingsoord voor kinderen „Villa Grigia" te Breukelen 1 zuster.

Zoo beantwoordt dit zoo klein begonnen diaconessenhuis in steeds meerdere mate aan zijn doel, alles te bevorderen wat behoort tot het werk der dienende liefde in de gemeente van Christus.

Officiële Berichten.

Argentinië.

Deputaten, door de Gen. Syn. van Amsterdam benoemd inzake onze stam- en geloofsgenooten in Argentinië, verzoeken dringend aan de kerken, die nog geen collecte hielden, zulks spoedig te willen doen. Met 1 Jan. 1910 hopen Dep. het gecollecteerde bedrag over te zenden naar de broeders in Argentinië.

Omdat de meeste kerken nog niets van zich lieten hooren, wekken wij langzame weg alle, die in gebreke bleven, op, aan het verzoek der Gen. Syn. alnog te willen voldoen.

Deputaten ad hoc,
K. FERNHOUT, Praesid.
J. H. LANDWEHR, Scriba.
T. PLANTINGA, Penn.

Heden ontvinken wij de verblijdende tijding, dat onze beroepen Leeraar Ds. G. Wisse Jr., van Driebergen, onze roeping heeft aangenomen. Zegene de Heere dié besluit voor onze Gemeente, en brenge Hij Z.Erw. spoedig in welstand tot ons.

Namens den Kerkeraad,
H. KRAUS, Scriba.

Kampen, 6 October 1909.

Classis Gorinchem.

Vergadering derer classis D.V. Donderdag 4 Nov. 1909, in de kerkeraadskamer van de Geref. Kerk te Gorinchem. Punten voor het agendum in te zenden vóór 19 October.

Namens den kerkeraad van de Geref. Kerk te Gorinchem:

C. LINDBOORN, praesid.
J. DEN BOEF, scriba.

Gorinchem, 1 Oct. 1909.

MAASSLUIS, 5 Oct. Onder talrijke bewijzen van deelneming en belangstelling heeft onze algemeen geachte leeraar, Ds. J. Vonk, zijn 25-jarige ambtsbediening te deze plaats mogen gedenken.

De Heere heeft alles wel gemaakt en hem rijke stof tot dankzegging gegeven, waarover we ons van harte verblijden. Zijn naam echter alleen de eere.

Spare Hij dezen zijnen dienstknecht nog tal van jaren; sterke Hij hem, nu de dagen der jaren zijns levens klimmen; en zag hij zijn arbeid in menig opzicht met schoone vruchten gekroond. Hij geve hem voorts nog de kracht om tot rijken zegen in ons midden werkzaam te mogen zijn.

De herdenkingstonden, die hem en ons op Dinsdagavond 28 Sept. j.l. met de gemeente en met zoovele belangstellende broeders en vrienden en ook Zondagavond j.l. bereid werden, zullen ongetwijfeld onvergetelijk zijn.

Namens den kerkeraad der Geref. Kerk Maassluis A:

Ds. V. D. LEE, scriba.

Vergadering der Classis Assen, 29 Sept. 1909.

1. Ds. Dijkstra, praeses der vorige vergadering, opent deze. Hij laat zingen Ps. 119:13, leest Ps. 122, en gaat voor in gebed.

2. Uit de credentia's blijkt dat alle kerken wettig vertegenwoordigd zijn, behalve Smilde B, van welke kerk geen afgevaardigden verschenen.

3. Het Moderamen bestaat uit DD. Zalm, Praeses; Groot Nibbelink, Scriba; en Dijkstra, Assessor. Voor het persverslag wordt Br. Koster aangewezen.

4. Na lezing van de notulen der vorige vergadering, welke goedgekeurd worden, richt de Praeses een woord van hartelijke welkomsch tot Ds. Dijkstra, naar aanleiding van diens benoeming tot Ridder in de orde van Oranje Nassau.

5. Ds. Hangelbroek rapporteert in zake de toediening van den H. Doop aan een kind buiten echt geboren, en door leden eener kerk in de Classis Assen als pleegkind aangenomen. In een breed uitgewerkt en keurig rapport, hetwelk getuigt van grondig en nauwkeurig onderzoek, wordt in 't licht gesteld, dat dit kind niet mag worden gedoopt.

6. Br. Koster rapporteert aan de opdracht door de vorige vergadering hem gegeven, te hebben voldaan; alle kerken in de Classis te hebben aangeschreven ter aanbeveling van een collecte voor den arbeid onder de Hollanders in Rijn-Pruisen; dat hij van éene kerk reeds een collecte ontving, en bereid is meerdere collecten ook van andere kerken in deze Classis in ontvangst te nemen.

7. Ds. Groot Nibbelink rapporteert omtrent Inw. Zending in Drente. Te Havelte is een lokaal verzeren waarin Zondagschool wordt gehouden, en door een der Deputaten ook een enkele maal werd gepreikt. Te Ide zal een lokaal worden gebouwd voor datzelfde doel. Te Tiesarlo wordt Zondagschool gehouden en een enkele maal werd er ook een godsdienstoefening geleid. Voor den arbeid te Ruinen werd benoemd Br. J. de Braal van Gronau, die deze benoeming aannam; terwijl ook te Langerak bij Hoogeveen pogingen worden aangewend om den aangevangen arbeid krachtig voort te zetten.

8. Ds. Smitt rapporteert omtrent de Zending op Soemba. De Colenbrander is aldaar gearriveerd en over de uittending van een vierden Missiounaire Diaenaar wordt reeds ernstig gedacht.

9. Van de Classis Bolsward kwam bericht in, meldende de losmaking van Ds. B. van de kerk van W. c. a., wat voor kennisgeving wordt aangenomen.

10. De vergaderingen der Classis voor het volgend jaar worden vastgesteld, D.V. op 25 Jan., 25 Mei en 20 Sept.

11. Bij de rondvaart naar Art. 41 K. O. wordt aan een enkele kerk advies gegeven.

12. Als Correspondent-Questor wordt benoemd Ds. H. Hangelbroek.

13. Censura morum heeft plaats naar Art. 43 K. O.

14. De korte notulen worden gelezen.
15. De praeses sluit de vergadering. Hij laat zingen het 3e vers uit het Gebed des Heeren, en gaat voor in dankzegging.

Op last der Classis,

P. KOSTER.

App., 30 Sept. '09.

Buitenland

Deutschland. Is de „Gemeinschafts"-beweging een echt kind der Duitsche reformatie?

De predikant Essen te Duitsch-Wartenberg, beantwoordt deze vraag toestemmend. Hij beweert in een brochure te Neumünster uitgekomen, dat de „Gemeinschaften" van het geloof, van het Christelijk levensideaal, van het wesen en den arbeid der kerk dezelfde opvatting hebben als de reformatoren. Wij meenen echter dat hetgeen de schrijver in deze beweert, geen steek houdt. Vele Evangelischen in Deutschland, die leden zijn der landskerk, hebben aan de prediking welke zij in hunne kerk hooren, niets of liever zij ergeren er zich aan. Zij die de Augsburgsche confessie lief hebben, kunnen er geen vrede mede hebben dat velen hunner leeraars modern zijn, de Godheid van Christus loochenen en al de fundamentele stukken van de Kerk des Heeren ontkennen. Daarom richten zij „Gemeinschaften" of gezelschappen op, waarin zij rechtzinnige leeraars, die zich bij de „Gemeinschafts"-beweging hebben aangesloten, laten prediken, en ook de sacramenten laten bedienen. Zij blijven echter leden van de landskerk en de predikanten die hen in de „Gemeinschaften" dienen, zijn ook predikanten der Evangelische landskerk.

Zou Luther zulk doen hebben goedgekeurd? Wij twijfelen het op goede gronden.

Luther heeft met de Roomsche hiërarchie geheel gebroken; als men de lijn die Luther volgde, doortrekt, zou men dan niet met een landskerk moeten breken die veel erger dwalingen toelaat, dan die door de Roomsche hiërarchie geduld of gepropageerd werden? De paus dacht er niet aan, de Godheid van Christus te ontkennen, maar de tegenwoordige moderne predikanten loochenen deze zoo belust mogelijk. Gaat het nu aan dat men zegt, dat men het bestuur der landskerk moet blijven erkennen, om dan in den boezem der landskerk „Gemeinschaften" te stichten, ten einde in de geestelijke behoeften der geloovigen te voorzien? Wij blijven bij ons gevoelen, dat men in Deutschland, in plaats van op het stichten van „Gemeinschaften", behoortde aan te sturen op de reformatie der kerk.

N.-Amerika. Verminderde offervaardigheid voor de Kerken.

Een schrijver in „The American Magazine" beweert, dat de offervaardigheid voor de kerken niet zoo groot meer is als vroeger. Tot een onderzoek deszake werd hij geprikkeld door het beweren van een der kerkelijke leiders in New-York, dat de kerk behoefte had aan geld. Bij het nagaan van de lijst van erfenissen en publieke giften bemerkte hij, hoe de stroom van gaven van de kerken en van kerkelijke werkzaamheid in 't algemeen was afgewand. Gedurende de laatste tien à twaalf jaren werd door Amerikanen de enorme som van \$1,000,000,000 geschonken voor verschillende philanthropische doeleinden. Van deze som ontvingen de kerken slechts betrekkelijk weinig. Rockefeller, hoewel een ijverig lid der kerk, gaf ook slechts weinig aan de kerk. Hij stelde veel belang in buiten-kerkelijke werkzaamheden, vooral in opvoedkundige en medische. Mrs. Russell Sage heeft hare miljoenen niet gegeven aan de kerken, welke de schrijver beweert, dat zich van de armen hebben afgewand, maar ter oprichting van een fonds voor de studie van methoden om het lot der armen te verbeteren. Philpots en D. O. Mills leggen er zich op toe de levenscondities der kleine luyden te verbeteren. Verleden jaar overleed Morris K. Jessup. Hij was een trouw lid der Presbyteriaansche kerk, doch slechts eeniende van zijne gaven gaf hij voor kerkelijke doeleinden, terwijl negen tienden voor buiten-kerkelijke doeleinden werd geschonken. Zelfs vele Roomsche Katholieken, die een fortuin nalieten, hebben niet bloot aan de kerk meegedeeld, maar aan allerlei publieke aangelegenheden. Een rijke Roomsche vrouw liet onlangs een groote som na aan Joodsche inrichtingen.

Niet alleen de dollars van de rijken, maar ook de penningen van de armen worden aan de kerk onthouden. Niemand, die ook maar oppervlakkig nagaat den opgang van het Socialisme en de „trade-unions"-beweging, en de toename der broedersschappen en onderlinge hulpvereenigingen, kan het ontgaan, welke groote sommen er jaarlijks besteed worden aan de instandhouding deser vereenigingen. De eenige kerkelijke (?) beweging, zegt genoemde schrijver, waarin ik aanmerkelijke groei en offervaardigheid bemerkte, is de Christian Science beweging.

Terwijl de geldstroom de kerken voorbijgaat en zoo gereedelijk in andere beddingen vloeit, nemen de kerken de toevlucht tot allerlei kunstmiddelen en methoden om het geld los te krijgen. Tot de methoden van de „business" wereld hebben de kerken zich verlaagd. Predikanten en voorgangers steit men meer en meer den eisch van mannen van zaken te zijn. De toekomst vreesende, zoeken vele kerken de veilige haven van „endowments." En toch, niettegenstaande den ijver, waarmede men zich toetlegt op het bijeenbrengen van gelden, houden de meeste kerken in Amerika zich met moeite staande, beweert genoemde schrijver.

Ook trok het zijne opmerkzaamheid, dat de kerken van het geld, dat zij ontvangen, steeds meer gebruiken voor eigen huishouding en steeds minder voor weldadigheidsdoeleinden. Het is een ernstig verschijnsel, dat, terwijl het land op verbazende wijze in rijkdom toeneemt, de offervaardigheid voor de kerken minder is geworden, of zeer weinig toeneemt.

Nu wil men nog wel godsdienstig zijn, maar men verlangt dié te toonen in een onkerkelijken weg. Het verwondert ons niet. In den kerkelijken weg ligt men aan de banden van Gods Woord; in een onkerkelijken weg staat de deure voor allerlei wilkeut open. Dit is helaas niet alleen in de nieuwe wereld op te merken.

Gemengd Nieuws.

De stad Basel heeft sedert lang een Zondagwet die sedert 1 Juli van dit jaar nog belangrijker verbeterd is. Voortaan zijn de salons van alle coiffeurs op Zondag gesloten, evenals twee derden der apotheken; de slagerijen van 9 ure 's morgens, de tabakswinkels van 9-10½ uur en dan van 3 ure. De Zondag mag niet voor beinaald gehouden worden, ook is het jagen op de dag des Heeren

verboden. Elke dienstbode moet op den Zondag ses uren rust hebben, waarvan vier achtereen.

In de (Amerikaansche) Wächter lezen wij het volgende:

»Volgens de jongste telling door het gouvernement zijn er in de Ver. Staten tegenover elke twee die kerkleden, zijn drie die buiten alle kerkverband leven. Een ontzettend aantal voorwaar! Aan het licht kwam echter ook, dat het aantal kerkleden in de laatste 16 jaren aanmerkelijk geklommen is. In 1906 waren er in de Ver. Staten 32,936,445 kerkleden. Van dit getal waren 20,387,742 Protestantsch, en 12,079,142 Roomsche Katholieken.

Onder de Protestanten stonden de Methodisten vooraan met een ledental van 5,749,838, de Baptisten volgden met een ledental van 5,662,234. In dat jaar berekende men dat de waarde van kerkgebouwen de som bedroeg van \$1,357,575,867.

In 1906 ontstonden er 48 nieuwe gemeenschappen. Van deze 48 waren 11 de vrucht van immigratie, terwijl de overige geheel nieuwe secten tot openbaring brachten. Amerika schijnt nog immer het vruchtbare oord te zijn voor secten van allerlei aard.

Het gouvernement rapporteert, zegt, dat er 192,795 kerkgebouwen waren in 1906, een aanwinst over 1890 van 50,308. Dus ongeveer 60 nieuwe kerkgebouwen elke week, of 8 elken dag gedurende een tijdperk van 16 jaren.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

BERGOPWAARTS.

IV.

VERSCHILLENDE OORDEEL.

Een poosje later waren de twee ongemerkt vlak bij elkaar gekomen, en Karel herkende in den ander Dr. Rottmann, een geneesheer die te Weslo woonde en als zeer knap bekend stond. »We schijnen met hetzelfde werk bezig vriendje!», sprak de doctor. »Wat zoek je alzo?» »Mooie planten en zeldzame, u ook misschien!», sprak Karel.

»Zoo, nu dan doen we wel niet volkomen hetzelfde, maar het scheelt toch niet zooveel. Ik zoek planten en kruiden, die goed kunnen zijn voor de zieken!«

Zoo raakten die twee in een levendig gesprek, waarin de jongste veel hoorde dat hij nog niet wist, en die oudste zich verbaasde over de weet-gierigheid en scherpzinnigheid van den ander. Van dien tijd af ontstond er vriendschap tusschen den geleerden geneesheer en den jeugdigen plantenninjaar. Meermalen mocht Karel bij Dr. Rottmann aan huis komen en vaak ook gingen ze samen uit en hielp Karel zijn vriend kruiden zoeken. Dat de jongste daarbij veel kennis opdeed is begrijpelijk.

Doch werd Karel nu allengs knapper in de plankunde, op het gymnasium vlopte het al minder en Karel raakte al meer en meer achteruit, wat men ook deed. De lessen verveelden hem en de meesters kregen verdriet in zulk een tragen en botten leerling. Eindelijk schreef hij er over aan de dominee; weer werd Karel thuis ernstig en liefdelijk vermaand en beloofde hij beterschap. Doch vader zei in stilte tot moeder: »Ik vrees dat er van ons plan om hem voor predikant te laten studeren niets zal komen. De jongen heeft geen aanleg voor studie, er groeit nooit een geleerd man uit hem!« En moeder antwoordde: »Nu als het des Heeren wil is, moeten we er in berusten en zullen we een anderen weg voor hem zoeken. 't Is in alle geval een kind waar 'k geloof dat wat goeds in zit en wiens liet is Hem te vrezen. Dat is toch het voornamste!«

't Duurde niet lang of het ging weer even droef als te voren. Eindelijk kreeg de dominee zeer ernstige brieven, waarin ronduit werd gezegd, dat het tot niets leidden zoo zijn zoon langer te laten studeren. Hij zou toch nooit het doel bereiken, waartoe hij op het gymnasium gezonden was.

Nu, in dat laatste hadden de leermeesters gelijk. Maar overigens zou later blijken hoe en zij en vader zich heerlijk vergisten.

Voor het oogenblik echter wist de predikant niet beter dan den weg te gaan, die aangewezen scheen. Hij riep Karel naar huis, en deelde hem op droeven, ernstigen toon mee, wat de overduidelijke gezegd hadden. Karel luisterde aandachtig toe, de tranen kwamen hem in de ogen. Maar 't was meer door 't verdriet dat hij zijn ouders aandeed, dan wijl hij het gymnasium ging verlaten. Vader begreep dié echter goed en zei: »Nu je voor de studie niet deugt, vriendlie, schiet er niet anders over dan je bij een ambacht of handwerk te doen. Met louter tuinen verdient iemand hier moeilijk zijn brood. Heb je al eens bedacht wat je het best lijken zou?«

Daar had onze Karel nooit over gedacht. Vader zou het wel 't beste weten.

Enige dagen later bleek vaders besluit. Karel werd van het gymnasium afgenomen en bij een schoenmaker in de leer gedaan. »Dan kan er mettertijd nog een man van j: groeien!«, zei vader, »die zijn eigen brood met eere verdient. Want ook een handwerk is nuttig en eervol.« De leeraars van het gymnasium vonden, dat Ds. Linnaeus volkomen gelijk had zoo te handelen. Karel schikte zich naar vaders wil, al trok schoenen poetsen en pikdraad maken hem nu juist niet aan. Maar één was alles behalve met de schikking tevreden, en dat was Dr. Rottmann.

Hij had den jongen man om vele redenen lief gekregen, en zoodra hij hoorde wat er gebeurd was, begaf hij zich naar den predikant van Stenbrohult om hem over Karel te spreken. »Ik heb!« zei de doctor, »ulets tegen het schoenmaken, maar uw zoon kan nog wel tot wat beters opgeleid worden, en heeft daar allen aanleg voor!«

»Dat betwijfel ik!« sprak de dominee; »'t is op elke wijs beproefd, met zachtheid en met strengheid, maar het geeft niets. Al de leeraars zeggen, dat, wat zij ook doen, Karel toch nooit een goed student zal worden. En dan is het maar beter, dat hij een vak leert, hoe nederig dan ook!«

»Ik geloof!«, hernam Dr. Rottmann, »dat de leeraars zich vergissen. Ik heb uw zoon van nabij leeren kennen. Hij is evenmin dom als traag; integendeel. Maar hij is nu eenmaal ongeschikt voor de studie, die hem moet voorbereiden tot het ambt van predikant. Daarbij — als ik 't mag zeggen — werd het onderwijs hem juist niet aantrekkelijk gemaakt. Ik heb ook wel eens beproefd uw zoon iets te leeren, en ik verkeer u dat het heel gemakkelijk ging. Hij is ijverig en oplettend!«

De dominee dacht een oogenblik na en zei toen:

»U kunt gelijk hebben; maar wat zoudt u dan raden?«

»Wel!« sprak Dr. Rottmann, »laat uw zoon gaan beoefenen datgene waar blijkbaar zijn hart naar uitgaat: de natuurlijke geschiedenis, de plantkunde allereerst. Hij moet het zoover